Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
M. SZPUNAR
представено на 8 юли 2021 година[1]

Дело C-422/20

RK
срещу
CR

(Преюдициално запитване, отправено от Oberlandesgericht Köln (Висш областен съд Кьолн, Германия)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Признаване — Наследяване и европейско удостоверение за наследство — Компетентност в случай на избор на право — Отказ от компетентност от страна на първоначално сезирания съд“

I. Въведение

1. Член 4 от Регламент (ЕС) № 650/2012[2] е озаглавен „Обща компетентност“ и гласи, че „[с]ъдилищата на държавата членка на обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му са компетентни да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото на починалия като цяло“. Предвиденият в тази разпоредба критерий за определяне на съдебната компетентност съответства на критерия за определяне на приложимото право за наследяването като цяло, установен в параграф 1 от озаглавения „Обща норма“ член 21 от този регламент.

2. Съгласуваността на тези критерии позволява да се гарантира като цяло зачитането на принципа за съответствие на ius и forum[3], към който препраща съображение 27 от Регламент № 650/2012. В съображението се посочва, че нормите на този регламент са предназначени да гарантират, че компетентният по наследяването орган ще прилага в повечето случаи собственото си право.

3. Съгласно член 22, параграф 1 от Регламент № 650/2012 всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чийто гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта. Такъв

[1] Език на оригиналния текст: френски.

[2] Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство (ОВ L 201, 2012 г., стр. 107).

[3] Вж. заключението ми по дело Oberle (C-20/17, EU:C:2018:89, т. 104).

избор обаче може да постави под въпрос принципа за съответствие на ius и forum. Регламентът предвижда все пак механизми, за да се гарантира зачитането на посочения принцип и по отношение на избора на приложимо право. По-специално от член 6, буква а) във връзка с член 7, буква а) от посочения регламент следва, че съдилищата на държава членка, чието право е било избрано от починалия за приложимо право, са компетентни да се произнасят, когато първоначално сезираният съд се е отказал от компетентност по искане на една от страните в производството.

4. Тези разпоредби са в основата на втория преюдициален въпрос, който Съдът следва да разгледа в настоящото дело и с който запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали и евентуално в каква степен отказът от компетентност на първоначално сезирания във връзка с наследяване съд на държава членка обвързва сезирания впоследствие съд на друга държава членка.

5. В съответствие с искането на Съда настоящото заключение ще се ограничи до анализа на този въпрос.

II. Правна уредба

6. Член 6 от Регламент № 650/2012 е озаглавен „Отказ от компетентност в случай на избор на право“ и буква а) от него гласи:

„Когато починалият е избрал правото на държава членка за приложимо по отношение на наследството му съгласно член 22, сезираният по член 4 или член 10 съд:

а) може по искане на една от страните в производството да се откаже от компетентност, ако счита, че съдилищата на държавата членка, чието право е избрано за приложимо право, са по-подходящи да се произнесат относно наследяването, като взема предвид фактическите обстоятелства около наследяването, като обичайното местопребиваване на страните и местонахождението на активите; […]“.

7. Член 7 от този регламент е озаглавен „Компетентност в случай на избор на право“ и буква а) от него гласи:

„Съдилищата на държава членка, чието право е било избрано за приложимо от починалия съгласно член 22, са компетентни да се произнасят по отношение на наследяването, ако:

а) сезираният дотогава съд се е отказал от компетентност по същия случай съгласно член 6“.

8. Член 22 от посочения регламент е озаглавен „Избор на приложимо право“ и параграф 1 от него предвижда, че „[в]сяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чийто гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта“.

9. Член 83, параграф 4 от същия регламент гласи, че „[а]ко дадено разпореждане с имущество в случай на смърт е било направено преди 17 август 2015 г. в съответствие с право, което починалият би могъл да избере за приложимо в съответствие с настоящия регламент, посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право“.

III. Фактите, производството и преюдициалните въпроси

10. След смъртта на съпруга ѝ на 9 март 2017 г. CR е поискала от Amtsgericht Düren (Районен съд Дюрен, Германия) да издаде национален акт за удостоверяване на наследствени права и европейско удостоверение за наследство въз основа на съставено през 1990 г. съгласно германското право съвместно завещание, по силата на което CR и нейният съпруг се наследяват един друг като единствен наследник. Последното обичайно местопребиваване на починалия е било в Испания.

11. RK, брат на починалия, оспорва искането на CR.

12. С решение от 20 декември 2017 г. Amtsgericht Düren (Районен съд Дюрен) уважава искането на CR.

13. Сезирана с жалба от RK, запитващата юрисдикция, Oberlandesgericht Köln (Висш областен съд Кьолн, Германия), отменя това решение с мотива, че само испанските съдилища са компетентни в съответствие с критерия за „обичайното местопребиваване“ на починалия към момента на смъртта му по смисъла на член 4 от Регламент № 650/2012.

14. На 29 април 2019 г. Juzgado de Primera Instancia e Instrucción No 3 Estepona (Първоинстанционен и следствен съд № 3, Естепона, Испания) постановява в полза на CR определение, от което е видно, че по искане на страната този съд решава „да се откаже да постанови решение по това производство, тъй като съдилищата на Германия са по-подходящи да се произнесат по наследяването и като се имат предвид фактическите обстоятелства като обичайното местопребиваване на CR и местонахождението на съществена част от наследственото имущество в Германия“.

15. С нотариално заверена молба от 29 август 2019 г. CR отново прави искане за издаване на удостоверенията за наследство, като представя това определение пред Amtsgericht Düren (Районен съд Дюрен). С определение от 19 февруари 2020 г. този съд отново уважава искането на CR, като приема, че има международна компетентност, тъй като сезираният от CR испански съд се е отказал от компетентност съгласно член 6, буква а) от Регламент № 650/2012.

16. С жалба срещу определението от 19 февруари 2020 г. RK отново оспорва даденото разрешение и делото е препратено на запитващата юрисдикция.

17. При тези обстоятелства с акт от 28 август 2020 г., постъпил в Съда на 8 септември 2020 г., Oberlandesgericht Köln (Върховен областен съд Кьолн) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) За да се приеме, че първоначално сезираният съд се е отказал от компетентност съгласно член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, изисква ли се този съд изрично да е заявил, че се отказва от компетентност, или може да е достатъчно и изявление, от което не следва изрично, но се извежда по тълкувателен път, че този съд се е отказал от компетентност?

2) Оправомощен ли е съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направения от първоначално сезирания съд на другата държава членка отказ от компетентност, да провери дали са били налице предпоставките за постановяване на решение от първоначално сезирания съд съгласно член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012? В каква степен е обвързващо решението на първоначално сезирания съд?

По-специално:

а) Оправомощен ли е съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направения от първоначално сезирания съд на другата държава членка отказ от компетентност, да провери дали починалият надлежно е избрал правото на държавата членка съгласно член 22 от Регламент № 650/2012?

б) Оправомощен ли е съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направения от първия сезиран съд на другата държава членка отказ от компетентност, да провери дали на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012 една от страните в производството е поискала от първоначално сезирания съд да се откаже от компетентност?

в) Оправомощен ли е съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направения от първия сезиран съд на другата държава членка отказ от компетентност, да провери дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че съдилищата на държавата членка, чието право е избрано за приложимо, са по-подходящи да се произнесат по наследяването?

3) Приложими ли са член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, които изискват да се направи избор на право „съгласно член 22“, и когато в завещателно разпореждане, извършено преди 17 август 2015 г., починалият не е направил изричен или конклудентен избор на право, като приложимото по отношение на наследяването право може да се изведе единствено от член 83, параграф 4 от Регламент № 650/2012?“.

18. CR, испанското и италианското правителство и Европейската комисия представят становища. Не е проведено съдебно заседание.

IV. Анализ

A. Предварителни бележки по втория въпрос и неговия предмет

19. С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали когато съдът на държава членка, първоначално сезиран във връзка с наследяване, се откаже от компетентност съгласно член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, сезираният впоследствие на основание член 7, буква а) от този регламент съд може да провери дали при постановяването на решението за отказ от компетентност са били налице посочените в първата разпоредба предпоставки.

1. По посочените във втория преюдициален въпрос предпоставки

20. В първата част на втория въпрос запитващата юрисдикция се позовава общо на предпоставките по член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012. Въпросът ѝ обаче се отнася до три конкретни предпоставки, които трябва да са налице, за да може първоначално сезираният съд да се откаже от компетентност в полза на съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият. По-конкретно вторият въпрос, който е разделен на три подвъпроса, е дали посочените съдилища могат да проверяват, първо, дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че правото на тази държава членка е избрано или се счита за избрано като приложимо за уреждане на наследяването право, второ, дали една от страните в производството е подала искане на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012 пред първоначално сезирания съд, и трето, дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че съдилищата на посочената държава членка са по-подходящи да се произнесат по наследяването.

21. Макар тези три подвъпроса да се предхождат от думата „по-специално“, запитващата юрисдикция не поставя въпроси по други аспекти, които биха могли да бъдат релевантни от гледна точка на сезирания впоследствие на основание член 7, буква а) от Регламент № 650/2012 съд [4]. Всъщност от изложението на мотивите на преюдициалното запитване е видно, че що се отнася до втория въпрос, запитващата юрисдикция ограничава обхвата му до предпоставките, които тя визира със същите подвъпроси.

2. По връзката между първия подвъпрос от втория въпрос и третия въпрос

22. Поначало изглежда, че е налице непоследователност между първия подвъпрос от втория въпрос и третия въпрос.

23. Всъщност, макар първият подвъпрос от втория въпрос да се отнася до избора на приложимо право съгласно член 22 от Регламент № 650/2012, все пак от формулировката на третия въпрос е видно, че според запитващата юрисдикция починалият не е можел да

[4] По-специално запитващата юрисдикция не иска от Съда нито да определи дали съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, могат да проверят дали първоначално сезираният съд е компетентен съгласно членове 4 или 10 от Регламент № 650/2012, или постановеното от първоначално сезирания съд решение попада в приложното поле на този регламент, нито да определи дали отказът от компетентност съгласно член 6, буква а) от посочения регламент произвежда правни последици по отношение на всяко производство във връзка с наследството на починалия, или само по отношение на производствата със същия предмет като това, в което е постановен разглежданият в случая отказ от компетентност. Безспорно е обаче, че испанският съд е компетентен съгласно член 4 от същия регламент. Освен това няма основание да се приема, че предметът на образуваното пред испанския съд производство се различава съществено от предмета на висящото пред запитващата юрисдикция производство.

избере за приложимо германското право въз основа на тази разпоредба и че приложимостта на това право се извежда от член 83, параграф 4 от Регламента. В тази линия на разсъждения с третия си въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали член 6, буква а) и член 7, буква а) от посочения регламент, които предполагат избор на приложимо право „съгласно член 22“, се прилагат и когато приложимостта на правото на държавата, чийто гражданин е бил починалият, се извежда от член 83, параграф 4 от същия регламент и следователно когато „посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право“ [5].

24. Забележката на CR, че при първия подвъпрос „се пропуска“ член 83, параграф 4 от Регламент № 650/2012, би могла да наведе на мисълта, че CR е отбелязала непоследователността, посочена в точки 22 и 23 от настоящото заключение. CR твърди също, че при проверката на собствената си компетентност испанският съд е извършил преценка на член 22 от този регламент. Не може обаче да се изключи, че с това твърдение CR цели да докаже, че съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, не могат да проверят дали се прилага правото на тази държава, независимо че приложимостта на това право се извежда от член 22 (първи подвъпрос от втория въпрос) или от член 83, параграф 4 от посочения регламент (трети въпрос).

25. Освен това правителството на Испания посочва, че съдът на тази държава членка, който се е отказал от компетентност в полза на германските съдилища, изтъква, че преди влизането в сила на Регламент № 650/2012 починалият е изготвил завещание въз основа на националното право на последната държава, тоест въз основа на германското право, което обстоятелство съгласно член 83, параграф 4 от този регламент автоматично предполага избор на това право като приложимо към наследяването право.

26. Във всички случаи, ако при анализа на първия подвъпрос от втория въпрос се приеме, че съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, които са сезирани съгласно член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, не могат да проверяват дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че правото на тази държава е избрано или се счита за избрано като приложимо за уреждане на наследяването право, то посочената в точки 22 и 23 от настоящото заключение непоследователност няма да има голямо значение. Освен това фактът, че посоченото право не е избрано съгласно член 22 от този регламент, а се счита за избрано като приложимо право на основание член 83, параграф 4 от него, не може да води до това съдилищата на държавата членка, чийто

[5] От съображения за изчерпателност следва да се отбележи, че от Регламент № 650/2012 е видно, от една страна, че с изключение на няколко разпоредби, приложими от по-ранни дати, той се прилага от 17 август 2015 г. (член 84, втора алинея), а от друга страна, че този регламент се прилага за наследяване в случай на смърт, настъпила на 17 август 2015 г. или след това (член 83, параграф 1). Взети поотделно, закрепените в тези разпоредби правила относно приложното поле ratione temporis на Регламента може да не вземат предвид разпореждания с имущество в случай на смърт, направени преди 17 август 2015 г. За да избегне това положение, законодателят на Съюза въвежда допълнителни преходни разпоредби в член 83 от този регламент. Така член 83, параграф 2 от посочения регламент гласи: „Ако починалият е избрал приложимото към наследството му право преди 17 август 2015 г., този избор е действителен, ако отговаря на условията, предвидени в глава III, или ако е действителен при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на избора в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в която и да е от държавите, на които е бил гражданин“. Освен това член 83, параграф 4 от Регламент № 650/2012 предвижда: „Ако дадено разпореждане с имущество в случай на смърт е било направено преди 17 август 2015 г. в съответствие с право, което починалият би могъл да избере за приложимо в съответствие с настоящия регламент, посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право“. Както Съдът вече е отбелязал, първата разпоредба „има за цел да зачете волята на завещателя и за да може този избор да бъде действителен, той трябва да отговаря на определените в посочената разпоредба условия“, докато втората „урежда случаите, в които разпореждане с имущество в случай на смърт не съдържа подобен избор“. Вж. решение от 16 юли 2020 г., E. E. (Съдебна компетентност и приложим закон при наследяване) (C-80/19, EU:C:2020:569, т. 92).

гражданин е бил починалият, да бъдат принудени по силата на решението за отказ от компетентност да прилагат посочения регламент, при положение че наследяването не попада в приложното му поле ratione temporis [6].

27. При това положение, за да бъде Съдът полезен с отговора си на запитващата юрисдикция, първият подвъпрос следва да се разбира в смисъл, че цели да се определи дали съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направен от първоначално сезирания съд отказ от компетентност, може да провери дали последният съд основателно е приел, че правото на тази държава членка е избрано или се счита за избрано като приложимо за уреждане на наследяването право.

28. Вярно е наистина, че така преформулираният първи подвъпрос, изглежда, предрешава отговора на третия въпрос. Всъщност от това следва, че член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012 може да се прилагат, когато правото на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, се счита за избрано като приложимо право на основание член 83, параграф 4 от този регламент.

29. От една страна обаче, както изтъкват всички страни, член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012 се прилагат в подобна хипотеза. От друга страна, ако съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, не могат да проверяват дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че правото на тази държава членка е избрано или се счита за избрано като приложимо за уреждане на наследяването право (първи подвъпрос), въпросът дали този съд може да се произнесе на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, когато правото на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, се счита за избрано като приложимо право на основание член 83, параграф 4 от Регламента, би трябвало да бъде решен не от съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, а от първоначално сезирания съд. Ако подобна хипотеза е налице, съдилищата на тази държава членка не биха могли на по-силно основание да отхвърлят тълкуване като застъпеното от всички страни, позовавайки се на невъзможност за съвместно прилагане на тези разпоредби.

30. Припомням, че в съответствие с искането на Съда настоящото заключение ще се ограничи до анализа на втория преюдициален въпрос. Най-напред ще изложа позициите на страните относно трите предпоставки, посочени от запитващата юрисдикция (раздел Б), след това ще разгледам механизма по член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, за да отговоря на този въпрос (раздел В).

Б. Позиции на страните

31. CR и италианското правителство поддържат, че съдът на държава членка, чието право е избрано или се счита за избрано от починалия като приложимо право, не може да проверява дали при постановяване на решението за отказ от компетентност от първоначално сезирания съд са били налице посочените в трите подвъпроса от втория въпрос предпоставки.

32. Испанското правителство счита, че член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че съдът на държава членка, чиято компетентност следва от отказ от компетентност, не може да упражнява контрол върху

[6] Относно преходните разпоредби на Регламент № 650/2012 вж. бележка под линия 5.

постановеното по-рано решение за отказ от компетентност. Според него този съд все пак е длъжен да провери собствената си компетентност, а следователно и дали починалият е избрал неговото национално право за приложимо право (първи подвъпрос) и дали първоначално сезираният съд се е отказал от компетентност. Испанското правителство не уточнява практическите последици от това тълкуване, основано главно на член 7 във връзка с член 15 от Регламента. То изтъква, че съгласно последния член, когато съд на държава членка бъде сезиран относно наследствен въпрос, който не попада в неговата компетентност по силата на посочения регламент, той се обявява служебно за некомпетентен.

33. Освен това испанското правителство се позовава на решения Overseas Union Insurance и др.[7] и Gasser[8] и припомня, че в контекста на Брюкселската конвенция[9] Съдът е постановил, че компетентността на съда се определя по-специално пряко от нормите на тази конвенция, които са общи и за двете съдилища и могат да се тълкуват и прилагат със същата сила от всяко от тях.

34. Това правителство се позовава и на определението на понятието „решение“ в член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012[10] и припомня, че установената с този регламент система за взаимно признаване се прилага само за решенията, които попадат в обхвата на това определение.

35. Колкото до Комисията, тя поддържа, че решението за отказ от компетентност, постановено на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, трябва да бъде обвързващо за втория сезиран съд с оглед на наличието на искане от една от страните за отказ от компетентност (втори подвъпрос) и на факта, че този съд е приел, че съдилищата на държавата членка, чието право е избрано за приложимо, са по-подходящи да се произнесат по наследяването (трети подвъпрос). В подкрепа на това тълкуване Комисията се позовава по-специално на решение Gothaer Allgemeine Versicherung и др.[11], което според нея може да се приложи към настоящия случай.

36. Според Комисията обаче вторият сезиран съд може да провери действителността на избора на приложимото право съгласно член 22 от Регламент № 650/2012 (трети подвъпрос). Всъщност било налице известно противоречие между общия принцип, че вторият сезиран съд не може да проверява решението за отказ от компетентност, и обстоятелството, че вторият сезиран съд е този, който трябва да установи приложимото право. Следователно вторият сезиран съд би трябвало да може да провери действителността на избора на право в полза на правото на държавата на сезирания съд не по отношение на международната компетентност, а по отношение на последиците от избора, що се касае до стълкновителните норми. Действително в случая, що се отнася до тази компетентност, първоначално сезираният съд се е произнесъл въз основа на собствената си преценка на член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, който предполага при всички положения избор на право съгласно член 22 от този регламент.

7 Решение от 27 юни 1991 г. (C-351/89, EU:C:1991:279, т. 23).

8 Решение от 9 декември 2003 г. (C-116/02, EU:C:2003:657, т. 48).

9 Конвенция от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последователните конвенции за присъединяването на нови държави членки към нея (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“).

10 Съгласно текста на член 3, параграф 1, буква ж) от Регламент № 650/2012.

11 Решение от 15 ноември 2012 г. (C-456/11, EU:C:2012:719).

B. Относно механизма по член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012

37. Както се отбелязва в доктрината [12], механизмът по член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012 е вдъхновен от доктрината за forum non conveniens, която отразява и други разпоредби на международното частно право на Съюза като член 12 от този регламент, член 15 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 [13] и членове 33 и 34 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 [14].

38. Особеностите на този механизъм обаче го отличават от типичните проявления на доктрината за forum non conveniens. Следователно елементите, позволяващи да се отговори на втория преюдициален въпрос, трябва да се търсят главно в самия Регламент № 650/2012. Тези елементи се отнасят, на първо място, до естеството на посочените в трите подвъпроса предпоставки за решението за отказ от компетентност, постановено на основание член 6, буква а) от този регламент, на второ място, до квалифицирането на това решение като решение, което е част от установения с посочения регламент механизъм за признаване, и на трето място, до последиците от посоченото решение по отношение на разпределението на компетентността между държавите членки.

1. Естеството на посочените в трите подвъпроса предпоставки

39. Член 6, буква а) от Регламент № 650/2012 се отнася до факултативен отказ от компетентност. Дори ако са налице предпоставките, а именно избор на правото на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият (първи подвъпрос), и наличие на искане от една от страните за отказ от компетентност (втори подвъпрос), първоначално сезираният съд изобщо не е длъжен да се откаже от компетентност в полза на съдилищата на тази държава членка: той *може* да го направи, *ако приеме*, че тези съдилища са по-подходящи да се произнесат по наследяването. Фактът, че той преценява дали да постанови (или не) решение за отказ от компетентност на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, е ясна индикация, че върху това решение не следва да упражняват контрол съдилищата на друга държава членка, поне доколкото в посоченото решение се приема, че съдилищата на тази държава членка са по-подходящи да се произнесат по наследяването (трети подвъпрос).

40. Освен това искането за отказ от компетентност на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012 (втори подвъпрос) трябва да бъде изготвено и подадено пред първоначално сезирания съд при условията на lex fori. Следователно този съд може също лесно да провери дали до него е подадено такова искане от една от страните в производството и дали то произвежда правни последици, въз основа на които той да се откаже от компетентност.

41. Макар да признава, че предпоставките, посочени във втория и третия подвъпрос от втория въпрос, не трябва да се проверяват от първоначално сезирания съд, испанското правителство счита, че от тълкуването на член 7 във връзка с член 15 от Регламент

[12] Вж. *Marongiu Buonaiuti*, F. Article 6 — In: *Calvo Caravaca*, A. L., *Davì*, A., *Mansel*, H. P. The EU Succession Regulation. A Commentary. Cambridge University Press, Cambridge, 2016, p. 165.

[13] Регламент на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183).

[14] Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

№ 650/2012 е видно, че съдът на държава членка, чийто гражданин е бил починалият, е длъжен да провери собствената си компетентност, а следователно и дали починалият е избрал неговото национално право за приложимо право и дали първоначално сезираният съд се е отказал от компетентност (първи подвъпрос). Този довод видимо се основава на тълкуване на посочените разпоредби, съгласно което елементите, отразени в текста на първата разпоредба, трябва да бъдат проверени от съда на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият [15].

42. Въпреки че с втория си въпрос запитващата юрисдикция иска Съдът да тълкува член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, визираните от тази юрисдикция в трите подвъпроса предпоставки са посочени в първата разпоредба. Тези предпоставки се отнасят до компетентността на съдилищата по членове 4 и 10 от Регламента или, по-конкретно, определят дали тези съдилища може да се откажат от компетентността, която са длъжни да упражняват, освен в изрично предвидените в посочения регламент случаи.

43. За сметка на това предпоставките, визирани от тази юрисдикция в трите подвъпроса, са посочени само непряко в член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, доколкото той се прилага, „ако сезираният дотогава съд се е отказал от компетентност по същия случай съгласно член 6“. Наистина в първата част на член 7 от този регламент са посочени „[с]ъдилищата на държава членка, чието право е било избрано за приложимо от починалия съгласно член 22“. Предпоставката правото на тази държава членка да е избрано за приложимо право, обаче се съдържа още в член 6 от същия регламент [16]. С посочването в член 7 се цели само да се определят съдилищата, до които се отнася тази разпоредба.

44. Ето защо проверката, извършвана от тези съдилища съгласно член 15 от Регламент № 650/2012, трябва да се отнася до наличието на решение за отказ от компетентност, постановено на основание член 6, буква а) от този регламент. За сметка на това наличието на предпоставките, посочени от запитващата юрисдикция в трите подвъпроса от втория въпрос, трябва да се провери от съд, който е компетентен на основание член 4 или член 10 от посочения регламент. Същевременно този съд на практика проверява предпоставките за своята компетентност. Както е видно от решения Overseas Union Insurance и др. [17] и Gasser [18], на които се позовава испанското правителство, сезираният впоследствие съд в никакъв случай не е по-подходящ от първоначално сезирания съд, за да се произнесе по компетентността на последния.

45. Това съображение не може да се опровергае с довода на Комисията, с който тя, изглежда, изтъква двойственото естество на предпоставката относно избора на правото на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият. Този довод видимо се основава на тълкуването, че първоначално сезираният съд проверява избора на приложимото към наследяването право само за целите на правилата за компетентност, поради което сезираният впоследствие съд следва да провери този избор за целите на стълкновителните норми.

[15] Елементите, свързани с това дали починалият е избрал правото на тази държава за приложимо право и дали първоначално сезираният на основание обичайното местопребиваване на починалия съд се е отказал от компетентност, изглежда, намират отражение в текста на член 7 от Регламент № 650/2012, съгласно който тази разпоредба се отнася до „съдилищата на държава членка, чието право е било избрано за приложимо от починалия съгласно член 22“, които са компетентни, ако „сезираният дотогава съд се е отказал от компетентност по същия случай съгласно член 6“.

[16] „Когато починалият е избрал правото на държава членка за приложимо по отношение на наследството му съгласно член 22 […]“.

[17] Решение от 27 юни 1991 г. (C-351/89, EU:C:1991:279, т. 23).

[18] Решение от 9 декември 2003 г. (C-116/02, EU:C:2003:657, т. 48).

46. Няма основание да се приеме обаче, че Регламент № 650/2012 провежда разграничение между валиден избор на приложимото право за целите на правилата за компетентност и валиден избор за целите на стълкновителните норми. Във всички случаи става дума за избор, който е направен (или се счита, че е бил направен) въз основа на същите разпоредби на този регламент, и както се отбелязва в доктрината, наличието на валиден избор на приложимо право, установено от първоначално сезирания съд, не се преразглежда от съдилищата на държавата членка, чието право е било избрано за приложимо, които са сезирани на основание член 7, буква а) от същия регламент [19]. Освен това отказът от компетентност в полза на тези съдилища позволява да се запази съвпадението на forum и ius.

2. Решението за отказ от компетентност като решение, което е част от механизма за признаване

47. Както отбелязва Комисията, от решение Gothaer Allgemeine Versicherung и др. [20] следва, че що се отнася до Регламент (ЕО) № 44/2001 [21], който заменя Брюкселската конвенция, решение, с което съд на държава членка е обявил, че няма компетентност въз основа на пророгационна клауза, представлява решение, което е част от установения с този регламент механизъм за признаване, и обвързва съдилищата на други държави членки, що се отнася до констатацията относно валидността на тази клауза.

48. Тъй като разпоредбите на Брюкселската конвенция, на които Съдът се позовава в решение Gothaer Allgemeine Versicherung и др., за да достигне до това разрешение, не се различават съществено от разпоредбите на Регламент № 650/2012, считам, че изводите, направени в решение Gothaer Allgemeine Versicherung и др. [22], са приложими към този регламент.

49. Ето защо, mutatis mutandis, решението за отказ от компетентност обвързва съдилищата на други държави членки по отношение на извода, че предпоставките по член 6, буква а) от Регламент № 650/2012 са налице при постановяването на въпросното решение, когато те са проверени от този съд [23].

[19] Вж. *Bonomi*, A. Article 6 — In: *Bonomi*, A., *Wautelet*, P. Le droit européen des successions. Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012. Bruylant, Bruxelles, 2016, p. 219. Вж. също в този смисъл *Marongiu Buonaiuti*, F. Article 7 — In: *Calvo Caravaca*, A.L., *Davì*, A., *Mansel*, H.P. — The EU Succession Regulation. A Commentary, Cambridge University Press, Cambridge, 2016, p. 174.

[20] Решение от 15 ноември 2012 г. (C-456/11, EU:C:2012:719).

[21] Регламент на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

[22] Решение от 15 ноември 2012 г. (C-456/11, EU:C:2012:719).

[23] Всъщност в решение от 15 ноември 2012 г., Gothaer Allgemeine Versicherung и др. (C-456/11, EU:C:2012:719, т. 41) Съдът е постановил, че решение, с което юрисдикция на държава членка е приела, че няма компетентност въз основа на пророгационна клауза, с мотива че тази клауза е валидна, обвързва юрисдикциите на другите държави членки както по отношение на решението за липса на компетентност на тази юрисдикция, съдържащо се в диспозитива на съдебното решение, така и що се отнася до констатацията относно валидността на тази клауза, съдържаща се в мотивите към това решение, които представляват необходимата основа на този диспозитив. Въз основа на това стигам до извода, че първият сезиран съд трябва да посочи в диспозитива на решението си или в мотивите към него, че предпоставките, посочени в трите подвъпроса от втория преюдициален въпрос, са проверени при постановяването на решението за отказ от компетентност, за да може вторият сезиран съд да установи, въз основа на този диспозитив и/или мотиви, наличието на решение за отказ от компетентност, постановено на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, което обвързва този съд по отношение на трите предпоставки, без последният да може да постави под въпрос правилността на извършените от първоначално сезирания съд проверки.

50. Всъщност предпоставките по член 6, буква а) от Регламент № 650/2012 представляват условия за компетентност в широкия смисъл на думата, които определят по-конкретно дали първоначално сезираният съд може да се откаже от компетентност [24]. Освен това решението за отказ от компетентност е част от механизма за признаване, установен с Регламент № 650/2012. Също така спазването на принципа на взаимно доверие в правораздаването в държавите членки, който стои в основата на прилагането на разпоредбите на този регламент, отнасящи се до признаването и изпълнението на решения [25], е основание посоченото решение да не се признае само в случаите, предвидени в този регламент. С оглед на тази логика съгласно член 41 от посочения регламент не се допуска преразглеждане по същество на решение за отказ от компетентност, постановено в държава членка. Забраната за преразглеждане по същество обикновено се отнася и до прилагането от страна на съда на хармонизираните правила относно компетентността [26]. Освен това съгласно член 40 от същия регламент, който предвижда основания за отказ за признаване, съдът на другата държава членка не може да откаже да признае решение за отказ от компетентност единствено по съображението, че според него в това решение е приложено неправилно правото на Съюза [27].

51. Впрочем това разрешение е обяснимо с оглед на обстоятелството, че решението за отказ от компетентност, постановено на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, подлежи на контрол в правния ред на държавата членка на първоначално сезирания съд. Този контрол може да включва също така проверката на предпоставките, посочени в трите подвъпроса от втория въпрос. Освен това, за да се осигури еднаквото тълкуване на нормите на Регламента в рамките на Съюза, съдилищата в този правен ред могат да прибягват до механизма на преюдициалното запитване, установен с член 267 ДФЕС.

52. Ето защо, като спазва принципа на взаимно доверие в правораздаването в държавите членки, съдът на другата държава членка, сезиран впоследствие на основание член 7, буква а) от Регламент № 650/2012, не може да замести съдилищата, които осигуряват съдебния контрол в правния ред на държавата членка на първоначално сезирания съд. От гореизложеното следва, че сезираният впоследствие съд не може да извършва проверка на предпоставките, посочени в трите подвъпроса от втория въпрос, ако те са били проверени от първоначално сезирания съд.

3. Последиците от отказа от компетентност съгласно член 6, буква а) от Регламент № 650/2012

53. Съгласно член 22, параграф 1 от Регламент № 650/2012 всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, на която е гражданин. Член 83, параграф 4 от този регламент предвижда, че това право се счита за избрано като приложимо към наследяването право. Първоначално сезираният на основание член 4 или член 10 от посочения регламент съд може да се откаже от компетентност само в полза на съдилищата на *държавата членка*, чийто

[24] Вж. точка 42 от настоящото заключение.

[25] Решение от 23 май 2019 г., WB (C-658/17, EU:C:2019:444, т. 52).

[26] Вж. по аналогия решение от 15 ноември 2012 г., Gothaer Allgemeine Versicherung и др. (C-456/11, EU:C:2012:719, т. 37).

[27] Вж. също по аналогия решение от 11 май 2000 г., Renault (C-38/98, EU:C:2000:225, т. 33).

гражданин е бил починалият. Ако правото на трета държава е избрано (или се счита за избрано) като приложимо към наследяването право, първоначално сезираният съд не може да се откаже от компетентност в полза на съдилищата на тази трета държава.

54. В доктрината се разглеждат редица причини, които обясняват това правило, като същевременно се приема, че нито една от тях не е напълно убедителна [28]. Друга причина биха могли да бъдат последиците от отказа от компетентност, който води до това съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, автоматично да придобият компетентност. Съдилищата на трета държава обаче, които не прилагат Регламент № 650/2012, не могат да бъдат задължени съгласно член 7, буква а) от този регламент да упражнят компетентността, от която съдът на държава членка се е отказал. Освен това тези съдилища не се ползват с взаимното доверие между държавите членки, което стои в основата на посочения регламент.

55. Волята на законодателя да постави акцента върху последиците от отказа от компетентност, се потвърждава и от анализа на подготвителната дейност по приемането на Регламент № 650/2012.

56. Всъщност член 5, параграф 1 от предложението за регламент [29] предвижда, че „[к]огато починалият е избрал […] за приложимо право към уреждането на наследството си закона на дадена държава членка, сезираният съгласно член 4 правораздавателен орган може, по искане на една от страните и ако прецени, че правораздавателният орган на държавата членка, чието право е избрано, е по-подходящ за вземане на решение по делото, да спре производството и да покани страните да сезират правораздавателния орган на въпросната държава членка“. Същият член предвижда, че правораздавателният орган, който е сезиран пръв, продължава да упражнява компетентността си, от една страна, ако правораздавателният орган на държавата членка, чието право е избрано, не бъде сезиран в срока, определен от първия правораздавателен орган [30], и от друга страна, ако правораздавателният орган на държавата членка, чието право е било избрано, не се е обявил за компетентен в максимален срок от осем седмици от датата, на която е бил сезиран [31].

57. В този смисъл прехвърлянето на компетентност към съдилищата на държавата членка, чието право е било избрано от починалия за приложимо, не става автоматично [32], а когато тези съдилища, сезирани във връзка с наследяване, са приели прехвърлянето на компетентност. Както се отбелязва в доктрината, без да се пренебрегват съществуващите разлики [33], това правило отразява правилото в член 15 от Регламент № 2201/2003.

[28] Вж. *Bonomi*, A., op. cit., p. 214.

[29] Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решенията и автентичните актове в областта на наследяването и създаването на европейско удостоверение за наследство (COM(2009) 154 окончателен) (наричано по-нататък „предложението за регламент“).

[30] Член 5, параграф 2 от предложението за регламент.

[31] Член 5, параграф 3 от предложението за регламент.

[32] Както впрочем потвърждава Комисията, като посочва, че „прехвърлянето на делото на съд, който е по-подходящ за разглеждането му, не трябва да бъде автоматично, след като починалият е избрал за приложимо правото на друга държава членка“. Вж. предложение за регламент, стр. 5.

[33] Вж. *Lein*, E. A Further Step Towards a European Code of Private International Law: The Commission Proposal for a Regulation on Succession — Yearbook of Private International Law, 2009, Vol. XI, p. 119 et 120.

58. След становището на първо четене на Парламента[34] е установена окончателната формулировка на правилото по член 5 от предложението за регламент, съдържаща се в член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент № 650/2012. Внесеното изменение потвърждава волята на законодателя на Съюза да не възприема правилото, съгласно което съдилищата на държавата членка, чието право е било избрано за приложимо, могат да се откажат от компетентност.

59. При това положение, ако се приеме, че съдилищата на държавата членка, чието право е избрано или се счита за избрано като приложимо към наследяването право, могат да проверяват дали при постановяването на решението за отказ от компетентност са били налице предпоставките по член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, на практика би била призната възможността тези съдилища да се откажат от компетентността, произтичаща от отказа от компетентност, и следователно би била отслабена ефикасността на механизма по член 6, буква а) и член 7, буква а) от този регламент.

60. Съдът, който се е отказал от компетентност на основание член 6, буква а) от Регламент № 650/2012, няма автоматично да придобие отново компетентност, което би могло да доведе до положение на отказ от правосъдие[35]. Следователно тълкуването в смисъл, че съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, не може да проверяват дали са налице посочените в трите подвъпроса предпоставки, позволява да се избегне рискът от отрицателен спор за компетентност, който би могъл да възникне, ако първоначално сезираният съд се откаже от компетентност и ако съдът на държавата членка, чийто гражданин е бил починалият, приеме, че предпоставките по член 6, буква а) от Регламента не са налице.

61. С оглед, на първо място, на естеството на посочените в трите подвъпроса предпоставки, които определят дали първоначално сезираният съд може да се откаже от компетентността, която по принцип е длъжен да упражнява[36], на второ място, на квалифицирането на решението за отказ от компетентност като решение, което е част от механизма за признаване, установен с Регламент № 650/2012[37], и на трето място, на волята да се гарантира, че това решение поражда предвидените от законодателя на Съюза последици[38], предлагам на втория преюдициален въпрос да се отговори, че член 6, буква а) и член 7, буква а) от този регламент трябва да се тълкуват в смисъл, че съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направения от първоначално сезирания съд отказ от компетентност, не е оправомощен да проверява, първо, дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че правото на тази държава членка е избрано или се счита за избрано като приложимо към наследяването право, второ, дали една от страните в производството е подала искане на основание член 6, буква а) от този регламент пред първоначално сезирания съд и трето, дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че съдилищата на тази държава членка са по-подходящи да се произнесат по наследяването, когато тези три предпоставки са били проверени от първоначално сезирания съд.

[34] Позиция на Европейския парламент, приета на първо четене на 13 март 2012 г., EP-PE_TC1-COD(2009) 157.

[35] Наистина в някои случаи подобно положение теоретично би могла да бъде избегнато, като се приложи член 11 от Регламент № 650/2012, който предвижда forum necessitatis. Тази разпоредба обаче предвижда условия, които могат да изключат прилагането ѝ, когато съдилищата на две държави членки вече са приели, че не са компетентни да се произнесат по наследяването.

[36] Вж. точки 42—44 от настоящото заключение.

[37] Вж. точка 52 от настоящото заключение.

[38] Вж. точка 54 от настоящото заключение.

V. Заключение

62. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на втория преюдициален въпрос, отправен от Oberlandesgericht Köln (Висш областен съд Кьолн, Германия), по следния начин:

„Член 6, буква а) и член 7, буква а) от Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство трябва да се тълкуват в смисъл, че съдът на държавата членка, чиято компетентност следва да произтича от направения от първоначално сезирания съд отказ от компетентност, не е оправомощен да проверява, първо, дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че правото на тази държава членка е избрано или се счита за избрано като приложимо към наследяването право, второ, дали една от страните в производството е подала искане на основание член 6, буква а) от този регламент пред първоначално сезирания съд и трето, дали първоначално сезираният съд основателно е приел, че съдилищата на тази държава членка са по-подходящи да се произнесат по наследяването, когато тези три предпоставки са били проверени от първоначално сезирания съд“.